

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pol godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Uključujući poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utičivo u Šibeniku.

Izlazi srijedom i subotom

Uredništvo, uprava i tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para po četiri redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po četiri redak. — Neprankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Talijansko sveučilište.

Pitanje talijanskog sveučilišta još je danas na dnevnom redu. To je pitanje vrucito je postalo jednim od onih pitanja, koja u parlamentarnom životu monarhije prouzrokuju one česte krize, te potresaju temeljima raznih ministarskih kabineta. Hoće li i ovo pitanje igrati kakovom ozbiljnom posljedicom po Bienenrothov ministarstvo, to se još ne da sa sigurnošću reći; jedno je svakako nesumnjivo, a to je, da je talijansko sveučilište zadalo već dosta brige samom Bienenrothu.

Talijani su se kapricirali za Trst. Sveučilišna njihova omladina bacila je geslo: „Li Trst ili ništa!“ I od nekoliko godina ovaj su vodili žestoku akciju za taj svoj zahtjev sa demostacijama, često puta krvavim, na univerzitetima Beča, Innsbrucka i Graca. Njihovo stanovište preuzeše i zastupnici te neprestano to pitanje znašahu van. Ovo dana, kada su mogli opaziti, da su za sebe predobili jedan dio Njemačke i da je Bienenroth, nesljed toga, postao mekši učestali su sa svojim tražbinama. No u tom času pojavise se južni Slaveni, koji se izjavise načelno protiv sveučilišta talijanskog u Trstu, ne ničući Talijanima prava, da imaju svoju univerzu u jednom čist talijanskom gradu, kao Trent ili Rovereto. Proti Trstu se izjavise, jer je ovaj grad napućen sa jakim brojem hrvatskog i slovenskog elementa, i jer ga svugdje naokolo obkoljava jaki slovenski zid, koji se lagano sve to više stiska i sužuje prema Trstu. Istobitno Slaveni iznieše i svoje zahtjeve, koji su isto tako pravedni, a i više, nego li talijanski za sveučilište u obće. Hrvatsko i slovensko pučanstvo, naime, u Istri ne ima svojih škola, nego se Družba mora za njih žrtvovati i uzdržavati ih narodnim doprinosima. U Trstu samom nema jedne državne slovenske škole, tek tomu svemu Slovenci ne imaju jedne univerze svoje. Zato oni vladi iznieše svoje zahtjeve kao protuzahjev i odietu za njihove glasove u pitanju talij. sveučilišta.

Vlada stisnuta od Slavena i od jednog dijela Njemačke, koji nisu htjeli čuti o Trstu kao sielu talij. univerze, a opet pod pritijemima Talijana, da joj ne će glasovati proračun ne udovolji li se njihovim tražbinama, poslegla je konačno za posredno sredstvo, u kojem se je već više godina govorilo, i to: u aktualnom času ne rješava se potpuno pitanje talij. sveučilišta, ali kao jamstvo Talijanima, da će vlada ozbiljno poraditi oko toga, osnivajući privremeno za tri godine talij. pravni fakultet u Beču. Talijani s tim njesu bili zadovoljni, a i neki Nijemci optimali su se tomu, dok su Slaveni izjavili, da oni svoje pristajanje uvjetuju s tim, da se njihovim školskim pitanjima udovolji. Svi Slaveni „jednote“ stvorise čak i jedan „sveučilišni klub“, čija je zadaća bila pročitati sveučilišno pitanje i nakon toga izneti pred plen. „jednote“ svoje predloge, koji su imali označiti taktiku iste u ovom pitanju. Kroz to

vrleme su neki članovi od južnih Slavena konferirali sa Bienenrothom te pregovore vodili radi svojih tražbina. Neue Freie Presse javlja o tim pregovorima da vlada ne će da udovolji zahtjevu o priznanju reciprociteta zagrebačkog sveučilišta i uz to, da ona nipošto ne pristaje da dađe u parlamentu izjavu u prilog slov. sveučilišta. Radi toga da će Slaveni povesti u razpravi o talij. sveučilištu — jer su Talijani konačno pristali na posredni predlog sa sjedištem u Beču — obstrukciju. Isti list javlja, da Slaveni razpolazu takovim obstrukcijskim sredstvima, da će moći obstrukciju voditi za nekoliko sedmica. Na temelju toga taj isti list, koji je u uzkom odnosu sa vladom veli, da se je ovaj dana parlamentarna situacija vrlo zaostrišla, jer osim oporbe Slavena po sriedi je i pitanje poljskih kanala, radi kojih prieti sa oporbom vladi i „Poljsko kolo“.

Sve ove protječke skupa izete, a nadođavši i taj, da i Rusini uvjetuju svoje glasovanje za talijansko sveučilište tim, ako se i njima dađe sveučilište, parlamentarni je položaj više nego zamršen. Po ovom vlada se nalazi u klancu, a sa svih strana obkoljena samim tražbinama. Svi narodi hoće svoje, a sad im se pruža čas, kada mogu to izhoditi, samo kada bi se svi nezadovoljni elementi složili i svoje tražbine i uvjete, a en bloc prikazali vladi i zatražili ispunjenje svih ili oporbu svih. Vlada bi tim bila stavljena u takav položaj, da bi morala ili popustiti, a to bi značilo pobjeda nemajemakih naroda, ili povući konsekvencije, a to bi jednako bila pobjeda opozicije. No izgleda po natezanju i dugotrajnim pregovorima Bienenroth, da će se on držati stare prakse: razdijeliti nezadovoljnike, nekim udovoljiti, te ih sebi privezati i tako dobiti većinu. U ovom slučaju sva je prilika, da će se vlada nastojati nagoditi sa Poljacima i Rusinima, kako je to već učinila sa Talijanima, a u ovom slučaju doduše bi se imala boriti sa obstrukcijom, ali ne bi pretrpila sramotu, da je izgubila većinu.

Dok mi ovo pišemo, u Beču se ovo pitanje sa najvećom napetošću prati. No svršilo se ono kako mu drago, sva je prilika, da će njegovo rješenje biti još jedna nova nepravda Hrvatima i zagorskim Hrvatima, Slovencima,

ŠIBENIK.

Pohvalna iskrenost. Netko iz Spljeta napisao je u „Pokretu“ dopis, koji se bavi na knadnim izborom u Spljetu, i „sporazumom“ između „demokratskih“ i „liberalnih“ Utvaraša. Sam članak, po svojoj formi i izpraznosti fraza, ne bi zasluživao, da se na nj osvrtno, ali par stavaka, u kojima izbija naivna iskrenost nevjestog „prostog vojnika“ dr. Smolakove stranke, prinukalo nas je, da nešto na papir bacimo o tom. —

Posljed dugog historijata o Buličevom izboru i sudbini njegovog mandata, bavi se dopisnik sa naknadnim izborom i dolazi do ra-

čuna, da bi oni, koji su po njima nazvani „crnci i mahinirci“ mogli sakupiti... 1200—1300 glasova! Evo, ovo priznanje nije po „receptu“, jer je do jučer „Sloboda“ govorila, da u Spljetu ti „crnci i mahinirci“ mogu da se na prste izbroje. Pak kad jedan njihov organ veli 1200—1300, onda biti će barem — teke više. Dalje veli dopisnik: „I te glasove mogli bi dobiti u domeni zastupnika po palvanševičeva.“ Onaj „pop“ je pobrisan i u „Pokretu“... dakle: sapienti sat!

O sporazumu“ govori taj iskreni dopisnik ovo: „Sporazum je svrha: zajedničko djelovanje i zajedničkim pitanjima obće koristi, ali još više obrana zemlje i naroda od klerikalnih nastojanja, koja su sve jača i jača.“ „Pokret“ sam i ovo podbrišuje.

Mi ovo donosimo, jer ove rieči potvrđuju u cjelini sve naše navode i tvrdnje, kojima smo upozoravali našu javnost na svrhu i cilj lufrije između svih Utvaraša. Evo oni nam to potvrđuju u svom glasu, a tim je najbolje. Odogoreno raznim činjenicim koji bezobraznim izmottavanjima glasila za Biankinieve interese, koji je nastojao, ali uvijek bezuspješno, oprovrgavati naša predviđanja.

„Narodni List“ je nešto u zadnjem svom broju nadljeao o razpustu obćine makarske. Iz cijele mješanje rieči, fraza i nemišljenih misli proviruje nastojanje, da se opere zem. odbor, što je počinio nasilje tražeći i upriječujući razpust obćine, a da prije nije preduzeo i upozorivao prama onim nekim prisdjelicima zakonom određene mjere... „Nar. List“ priznaje, da je to zem. odbor morao učiniti, ali svjedeno izvirće i pere svoje gospodare, kao da oni mogu gospodariti ovom našom pokrajinom i njezinim ustanovam, kao da im je to čaćina baština. Što pak „Nar. List“ dalje brblja, da pravaše boli, što nisu na vlasti, to neka ga ni malo ne uznemiruje. Mi bilježimo to, da on brani nasilje i nezakonitost, kojom su došli do toga, da vladinog komesara postave na jednoj pravaškoj obćini. Rezultat toga jest: vladinu komesara će voditi izborne za vladinu stranku, Utvaru.

To je cilj, to je svrha. Za to protuzakonitost, za to sila! — nu tko zna, da se gospoda Utvaraši sa e. k. vladom u Zadru ne prevare, jer svaka sila za vremena... —

Imali bi još nešto kazati na bezočnost glasila za interese i njegovih povjerenika u ovom gradu, ali nećemo: gnjuša nam se njihova bezdistanost.

Naši posebni izvještaji.

ss. Rad bosanskog sabora. Od našeg sarajevskog dopisnika: Ne mislim na dosadašnji rad sabora, ta nema već malo dana da se je sastao. Ciljao sam u naslovu na ono, što će, naš sabor imati da radi. Kako vam već pisah po svojoj prilici adrese debate ne će biti, jer ne će biti niti adrese. Biti će dakle na razprav-

ljanju proračun, a sad se javlja i pet-šest zakonskih osnova kao n. p. o tečvariniskim porezima i veterinariniskim mjerama o križanju blaga i slično. Kako vidite, izbrale su se a ma baš „najvažnije“ stvari. Izbrala kao za porugu, da prvi naš sabor tik poslije aneksije nije imao ništa drugo važnijega razpravljati nego ovakova pitanja. A bilo je toga dosta!

Dakle od svega toga ostaje samo proračun. Ovaj će biti ustupljen odboru u tu svrhu, koji će ga za 10 dana pretresati i naravno nepromienjena podastri saboru na odobrenje. Medjutim taj naš prvi proračun iznosi liepu svotu od 74.297.712 K. Kao za prvi put nije loše. U proračun izvrstane su sve razne stavke, više mane lukozne, a sve su prikazane tako, misliše: ne može Bosna da bez njih bude. Činovničke plaće, ne one nižih radenika i trubbenika, nego onih koji su unapredjeni da ne rade ništa, najviše obćerećuju proračun. A za prave narodne potrebe imade par stavaka, koje su ruglo i koje će se opet većim dielom iztrošiti za komisije i nalčija. Dok se ovako barata narodnim novcem, dotle narod pada u sve to veću biedu. Nije to ono, čemu se je narod od ustava nađao.

Javlim vam istodobno, da se katolički gradski zastupnici nisu zahvalili na svoja mjesta, već da su odklonili poziv nekidašnje prosvjedne skupštine.

Kako se pako konačno javlja, ne će u saboru biti skoro ni opozicije. Muslimani, Srbi i Hrvati od „Zajednice“ odlučise vladi ne praviti oporbe. Zbilja sjahn taj naš sabor!

„Treća stranka“. Od našeg zagrebačkog dopisnika: To je novi naziv, koji se počinje lagano i neosjetljivo usvajati za hrvatsku delegaciju u peštanskom saboru. Tim se očito ide za tim, da se delegaciju posvemaj jednaci sa obćinim magji, zastupnicima, e da se konačno dođe do toga, da se uzimogne reći, kao su hrv. delegati obćini zastupnici jedne magjarske pokrajine. Koalicija na to ne nalazi shodnim, da reagira, nego mukom preko toga prelazi. Jedino nekim senzacionalnim načinom najavljuje svietu i narodu, da ona radi oko nekog memoranduma, koji da će predati Khuenu, a koji da bi imao sadržavati tražbine Hrvatske od magji, ministra predsjednika. Neko lahko je te memorandume pisati i uručivati, ali je pitanje, što će koalicija, ako Khuen te tražbine odbije ili ih tako oklajšati, da ne budu ni sjenka prvobitnih? Hoće li onda koalicija povući konsekvencije ili će i dalje pokorno slusati razne upute i opomene magjarskih novina, te podvijati rep pri svakoj šibi, a to u interesu „vladajućeg“ položaja vladine stranke?

P. S. U zadnji čas stize glas iz Pešte, da je dr. Nikolić konferirao sa Khuenom, a da je posljedica te konferencije ta, da koalicijnog memoranduma uobće ne će biti. Vladini list „Budapesti Naplo“ čak izjavljuje, da koaliciji nije bilo ni na kraj pameti vladati stvarati nepriklad: Javija, da će u Peštu doći dr. Tomašić, koji će urediti sve sa Khuenom. A koalicija ni peto kolo u... —

Jz moje lovačke torbe.

Napisao Don Marko Vežić.

Napri se on straga za oguzinom trupine i adaptro se nastavi turati, dok se ja ložimice prostro niz brod, koliko me je god od kuće pošlo, cievu na sraguši opružim sprieda niz „provu“ i upravim zjajine u dušmanina, da mu, pripne li mi se na ravnu uz oko, u ime puka i naroda izporučim pozdravnu dobrodošlicu. Rončić, kad ugleda prama sebe pljoklu ladjicu, a u njoj se živo ne miče, haje on za to i ne haje, jer i nju ko i sebe smatra plačdrugom zagackanih baretina. A pa opet se obrizati na Jakovljevu trupinu, kad živo čeljade ne bi joj ni na kućnog starešinu, ko ni na ono, što se ni na sviet nije dalo!

Nedom se mi pojavismo na povišici, na dvjestu blizu koračaja, ko izu trudinu putovanja i sladka odmora, prenuše se oni i krilima piteku, pa ih slože, a nokat vjlikom na dočama zavezaju, da se učvrste, da se ih svaka na svoje mjestu i spravna za odlazak. Svak ti je za napast, a pogotovije meni

Garine gaće, što ih je uza me o rub „prove“ pristionio. Da sobom ganem — a živ sam, zahvaleć Bogu, i ja! — odoše, ko odoše, „mažu“ u naručje.

Čujem ja otraga, kad smo se dobrih dušmaninu primakli, da nešto Gare nećujno mormo, ali ne možeš iz čista svaku razumjeti, kad trupina po „mažu“ drobinom stuzem. Zvirnem glavom, ne će li mi na uho bistra njegova nalećeti. U to, što ja sobom ganō, skli- zoše gaće i puc u vodu.

Rončić se dosjetiti prevati tu trojansku trupinu i docigli jednim mahom, ko pod zapovjednu, jedan i dojedan, razom mora domare ostavise i odlećeše. Ja, i opet s hudobitnih Garinih gaća, dok spredno i na nje se ogledō istom sade okom stiško i odapnem. Sinulo i smrkle se, kad sve zakasnilo, iz pusta mora opet pusto more, a mi na prevari doštapali, a na rugu i prdaćini oštapali, svi lagajući, nego došli, izim Garinih gaća. Glanota on glavom oko brodice ko uzmuhanu kobila, dok očima spazi, a rukom iztegnu iz mjaže teške gaćetine, s kojih se izli, ko iz kabla, izmućena pusta vo-

durina i hrputa on njima ožimice o trupinu lupau.

— Ma vidi ti, moj Gare, ove nepričke! — zabenuto ću ja, — što svi odnesoše na ramenu živu glavu, ne će nam se stoga obrazima rumen posuti; i drugih se puta ovo pri-gadjalo. Već je eto druga, što brkato ljude ostado bez gaća. Što ćeš ti sade na se navući?

— Gare, —

— A okle? Medjer ti još toga imaš!

— Je li, oče, da je znati, na bielome svietlu drojnecije i očanjika, što je, po vašoj umi, Gare! Da kuda bi čeljade bilo čeljadetom, kad ne bi barem dvoje gaće imalo? A i tu Gare, ako je garav, nije gole, jer uz dvoju opremu, što je u „skrinji“, ko da se juće sa pira vratila, druge se dvoje polovine na srgu u kući za svakidan nade i hvale.

— Nu ti toga beričeta! Pusto je meni drago čuti, jer pravo vele: Jedne gaće, ništa gaće, dvoje gaće, štogod gaće, troje gaće, dobre gaće! I toga, Gare, bilo, a zla i laži ne bilo! A odukdā lo tebi?

— Bit ću ukrō i zašišo! Borme, oče, moji trudi i moja maka.

Oba nas, i Gare i ja svaki iz svoje pete trnje barkamo i izpod se njegove kule zdravi izkrcasmo.

Iščikaj ja Garu, hoće li, kako i ugovorili, k meni na uzinu. Da hoće! Podne mitilo, a domalo, pa će se i dulja šetalica izpeti do k uru popodne, a Gare nema. Nije ovoga dosada kod njega bivalo, da bi se pri ovakome postlu smeo i zakasnio; a gledaj ti danas ovoga čekanja!

Već kad on ne će k meni, a ja ću k njemu, i ja pod njegove objasjane dvore, a Rusulja — ovako ti on miloštino zivka svuju drugu Ružicu — za somičem u hlad pod bjamom posjela. Donjak i dobrih pripuhiva i o bajamovoj grani vije nešto propranih gaćetina. Još se sa njih po koja kap ciedi i i vjetra odpuhiva. Upoznaod ih, da su Garine sa malo-pršnjeg troskotnog megdana. Rusulja čisti i izbire nešto zelja u pregaći; po onome, što vidim, mladi je štir, iza kiše ponikao. (šleat).

46 godine. Bio je obće štovan i ljubljen od znanaca, te poznat kao vrstan liječnik. Obitelj i svojih naše saučesnike radi teške nesreće, koja ih je smrću vrtog pokojnika zadesila.

Nadbiskup Dvornik. U ponedjeljak u jutro krenuo je na put u Švicarsku. Kako „Hrvatska Kruna“ javlja, N. P. nastanit će se definitivno na Susaku.

Vjenčanje. Javljam nam, da se na 27. lipnja u Omišu vjenčaju Marica Marušić i Petar T. Štambuk. Mladencima naša čestitanja!

Skakavci na Pagu. Pišu nam iz Paga: Naknadno na naš dopis u broju 450 cijenjene „Hrvatske Rieči“ od 18. o. m. j. javljamo, da je ministarstvo poljođielstva za uništenje skakavaca udijelilo 2000 K. Da se je ova pripomoka udijelila namah, neto: je pojavljenje skakavaca svojim dopisom 16. lipnja 1910. br. 721 občina prijavila kod poglavarstvu, ili barem da se je uzeo u obzir brzojav od 3. o. m. j., što ga je ista občina upravlja na poljođieljskog činovnika gosp. Stipana Jurčića, pa se izposlovalo od ravnateljstva financije uoblašćenje, da občina može nabaviti petrolinu prostu od carine, kako se je to sa strane obćine izvješćem 3. o. m. j. br. 808 zamolilo e. k. namjestništvo, bilo bi se za stalno petrolinom mnoštvo skakavaca uništilo, jer su još tada bili nejak i na okupu, dočim će sada već biti kasno, kao ono posle podne ći na misu, jer su skakavci postali jači i dobiili krila, pa se nekadu tako lako goniti sa kamenuljem.

Opet fliksera. Pišu nam iz Dola na Braču 21. o. m. j.: U nekome vinogradu više sela konstatarala se fliksera. Još se neznako koliko je prostora zaraženo. Očekujemo komisiju. Crna ti se piše tužnom težaku i posjedniku. Ne bude ih izdašne i brze pomoći sa strane vlade i pokrajine, ono što bude u stanju da se izseli, izseliti će. Ostali morat će gladovati dok ne svrše, jer jedini izdašni proizvod na ovom kršu, tamo otoku bila, uz maslinu, loza. Kad bi bilo dobre volje u vlade, moglo bi se početi gojenje stoke.

Namjestnik Nardelli povratio se u nedjelju u večer, na e. i. k. jahiti „Dalmat“ u Zadar. **Zu Družbu.** Uprava „Hrv. Rieči“ primila je 8 K., koje su se sakupile za gostoljubivim stolom fra Luigija Jurenovića, prominskog župnika, prigodom njegovog imendana.

Književnost i prosvjeta.

Quantum autem humanitas scripsit, erravit.

(August, de Civ. Dei II. 17.)
Dopade nam ruku, — malo okasno, — neka knjižica, što sadrži tu opis: go školskom proračunu, što je dobio Dr. Machiedo u saskobnoj sjednici od 7. lipnja 1909., je dva članka: „Učiteljski pred saborom“ i „Slobodna škola“, prvi tiskan u br. 6, 7, 8, god. 1909. „Slobodna škola“, drugi u br. 45, god. 1909. Spletkoski „Dana“.

U predgovoru brošurice čita se između ostaloga i ovo: „u interesu stvari, o kojoj se radi, i koja mnogo važnija kulturni napredak naše saskobne proračuna, nego je govor zastupnika Machieda i članske spomenutih „novina, e da ih čitatelj uzgornje zaprediti i nepristavno „prosudit“i. Usvajamo sasvim rado zadnje rieči predgovora, „pače obracamo se i mi na čitatelja, pozivajući ga da pročita bez strasti ono brošurice, e da uzgornje uzgornje i nepristavno prosudit govor zast. Machieda i članske spomenutih „novina.“

Nego „Narodni List“ od 4. ili 5. svibnja, dok ustaje u tom danom na obratno govora Dr. Machieda, misli, da će mu koristiti s ovom nećivnom frazom: „To je najbolji odgovor na onu sramotnu kampanju.“ Sramotna kampanja! Ovo je za sigurno zvodnji prosjednik kile u čast stranake zabudjenosti, koja se izgubilo svaki analitički kriterij. A da ga je izgubio „Narodni List“, nije se čuditi. Ovdje je star. I doista, svaki, koji bez predusa izpredi ona dva članka „Učiteljskog Sabora“ i „Dana“, sa govorom g. Machieda, ne može da se ne uvjeri, da je ovaj rekao još više za, nego što je javnost doznala po „Smotri Dalmatinskoj“, koja prošlog listopada bijaše donijela izvještaj o onoj famoznoj saskobnoj sjednici. Evo dokaza. Tekstualne rieči s kojih bi prikoren u „Danu“ g. Machiedo, jesu slijedeće:

„Na 7. listopada govorio je u dalmatinskom saboru, prigodom razprave o školskom proračunu, zastupnik Dr. Machiedo, a zio je govorio. Napao je na crkvu, svećenstvo (klerikalizam); izvještava je modernu pedagogiju, koja se osniva na prirodni znanostima; obrorio se na zavod preparandista, vodjen od Dumana, „okrivio njihovo odgajanje bigotizmom i jezuitizmom; preporučio je, da se namnama nijednog reda, nema povjeriti internat ženske preparandije i t. d. Sve ove erukacije izišto? Da pokaže potrebu slobodne misli i: „pače zalostim izražajam i tankim glasom, punim glasom, gosp. je zastupnik uzviknuo: „Vizda ne bi trebalo slobodne narodne škole, radi sebe i radi svoje saveznice“ (7) erke. Slobodnu narodnu školu valja da propustimo budućim pokoljenjima. U kratko rečeno: gosp. Machiedo hoće bi školu bez svećenika, bez klerikalizma, bez svjere, bez morala, bez Boga. Hoće bi u razkršćenju, još od prvoga doba, njezne pameti dječaka. Hoće bi, u jednu ruku, u Dalmaciji, slobodnu, to jest iramskusu školu, kako ju hoće, i ovdje ondje, u Srađnjskoj ustanovio famozni Ferrer.“

Ostali dio spomenutih članka mislu nego logične esplikacije vjerske i moralne naravi, koje jasno proiziraju iz bezvjerskih i nemoralnih načela, sadržanih u onom govoru.

Vidimo sada, da li prigovori „Dana“ naznače podlogu u govoru g. Machieda.
Prije svega na str. 4 spomenute brošurice čitamo: „navno bi bilo i pomisliti, da će vlada obće dopustiti „na jednu slobodnu narodnu školu, što ošće dnom „naroda, koji tu školu treba i podržava. Kad bi to u obće država dopustila, ne bi to nikada saveznika države erka dopustila. Pa radi toga, gospodo, mislimo, da „institucija, sa kojom idu ostali slobodni i civilizirani „narodi, tu slobodnu narodnu školu treba da pustimo našim budućim pokoljenjima. Mislim da mi nećemo to doživiti još du go, da nam škole budu slobodne i u „otlu našeg naroda.“

Pošto se ovdje kleveče krk, ka da pomaže raznarodjenje škola, potrebno je odlučno izjaviti, da se klerik nije nikada protivio nisi se protivio školi, što je svecenstvo stajalo vazda u prvim redovima, pri svim narodnim borbama i pogibeljima, pa i onda, kad nagradom za

otvoreno izkazivanje otačbeničkih načela, bijaše obćno izgon i tamnica. Svećenstvo se uvijek pokazalo barem toliko patriotskim, koliko to bijahu najzastupniji, najodličniji, najposvećeniji, najpošteniji karakteri, što ih brojala naša provincija, naime Kralj. Pavlinović, Kostoj Vojnović. Svećenstvo je gojilo narodni jezik, branilo ga i širilo u školama s tolikim žarom, da ga nisu nikada nadvladali naši svejetovnjački redovi. A možemo glasno izjaviti: ako se je hrv. jezik razvio brzim korakom i napredovao ovo zadnjih 50 god., kada potadosmo dionici ustavnih slobodina, to je u prvom redu zasuga našeg hrvatskog klera. Da, našeg klera, vodjena od našeg apostola, Pavlinovića, čije ime slavna je zastava. Opetujemo, zasuga je našeg klera, koji je dandanas poziran, progonjen, klevečan, sa strane napredne čete liberalnih slobodnih demokrata, ovih bezobraznih i površnih individua, što zamisloše, ovo zadnjih godina, da nesreću i pedipsu našeg hrvatskog katoličkog naroda. Oni, ugušivši u sebi svaku dobru misao, prepostavljaju sjetilno nesjetilnomu, sofistikiu dialektiku, prividnosu isitnilomu i substancijalnomu, a prenoseći u svojim redovima, u životu, u vjeri, privlačuju svužim, ambiciju vjerski nehaj i revoluciju u stalnišima i kastama. Smišnja je dake tvrđnja najnog zastupnika, kad daje razumjeti, da je svećenstvo neprijateljem narodne škole: „kad bi to u obće država dopustila (naime narodnu školu) ne bi to nikada saveznika države erka dopustila!“

Znate li naprovi čemu se kler protivio? On se protivio i razda se se protivio slobodnoj narodnoj školi“, u smislu izraženom od g. Machieda, jer slobodna škola nije drugo nego bezvjerska škola, dake škola bez Boga, bez morala, bez svećenika. Ako Dr. Machiedo ipod naziv „slobodna škola“ nam razumijevao bezbožnu školu, životne slobodine škole, koje mogu izbiti ijer na isto četvrti stranici svoje brošurice, polke je rekao: „mi nećemo ni to doziviti još za dugo, da nam škole budu slobodne i u duhu našega naroda“, otvoreno kaže: „za to bi bilo dobro, da mi posvetimo u prvom redu „prašni naših arhiva pokrajinski zakon od 8. veljače 1869. o nadzoru škole, i da ga zamienimo novim zakonom na bazis slobodnog i u narodnom i u prosvietnom „smjeru.“ Ovdje on razlikuje slobodnu školu u smjeru narodnom, od slobodne škole u smjeru prosvietnom. Dragocjeni je ovdje ovaj naziv „i“, što spaja dvie izreke u ovom i u predjašnjem periodu, koji razjašnjuje eksekutivni smisao onih dvaju tropa.

Naše brzojavke.

I opet pravaška pobjeda.

Gradac, 24. lipnja. — Izbori za drugo tielo dovršeni. Pobjeda je naša.

Zaoztrog, 24. lipnja. — U Gornjem primorju pravaški dobiše u drugom tielu 102 glasa protiv 83 protivnika.

Opazka Uredništva: Brzojav nas obeselio i drugom viešću o pravaškoj pobjedi. Treće tielo je bilo prvo, a sad eto i drugo je sasma u pravaškim rukama. Ova sama činjenica najbolji je odgovor svim onim pustim dopisima u utvraškim novinama, kojima su se bunbale razne ludorije i laži o izborima za treće tielo. Djelima odgovarati na prazne rieči, to je jedini ozbiljni i djelujući odgovor. Ovo će možda služiti kao poduka i „Nar. Listu“, i „Slobodi“, i „N. Jedinstvu“, i „Crvenoj Hrvatskoj“, koja sa osobitim zadovoljstvom prenaša doslovno „Slobodine“ dopise. Gornjo primorski pravaši evo dokazaše svima lažnost njihove pisanje te mi možemo, pa bilo to komu pravo ili ne bilo, ponovno i jače utvrditi: **Pncaju kolani** . . .

Sabor u Pešti.

Budimpešta, 25. lipnja. — Danas je u podne kralj u parlamentu pročitao priestolno besjedu, s kojom je pozdravio prvom zasjedanje novog sabora, na galerijama bila je sva sila svieta, tako da su mjere sigurnosti bile povećane. Znatiželjno obćinstvo upravo je grmlulo u sabor, Svi su zastupnici bili prisutni. Dolazak kraljev bio je pozdravljen burnim poklicima i ovacijama. Samom činu prisustvovao je nadvojvoda Josip, nadvojvodkinja Klotilda, nadvojvodkinja Augusta i nadvojvodkinja Elizabeta. Posred grobnog muka pročitao je kralj priestolno besjedu, u kojoj se je izicala stavka, kojom se pozivlje narod, da podupre današnju vladu u njezinom radu, i pri odlasku je kralj bio srdačno pozdravljen.

Khuen — knez.

Prag, 25. lipnja. Ovdješnja uvažena i dobro upućena „Bohemia“ javlja, da je kralj podielio ugarskom ministru predsjedniku grofu Khueni Hedervaryu naslov kneza. Ova je viest i ovo odlikovanje popracoeno opazkom, da je to Khueni nagrada, za njegovo uspješno djelovanje u Ugarskoj, s kojom mu je pošlo za rukom dosad u svemu provesti intencije i naputke dvorskih krugova.

Budimpešta, 25. lipnja. — Viest pražskog lista o Khuenovom odlikovanju, proizvela je veliku senzaciju. U političkim krugovima se isto odlikovanje tumači kao osobit znak povjerenja, te kao novo sredstvo, kojom se je htjelo još više podići Khuenovu osobu.

Iz proračunskog odobora.

Beč, 25. lipnja. — Poljski zastupnik Gorskii izstupio je iz proračunskog odbora te se odrekao izvjestiteljstva u predmetu talijanskog sveučilišta radi sukoba, koji je nastao između vlade i kućer. Jučer je pak proračunski odbor gospodske kuće viećao vrhu zahtjeva Poljaka, o uređenju vodenih puteva te je predlog odbio. — Ovo kao da će materati i Po-

ljake konačno u opoziciju. Jasno je, da je ovaj korak proračunski odbor učinio sporazumno sa vladom te će Poljaci povući konsekvencije, a u tom slučaju parlamentarni položaj biti će vanredno otežčan.

Zastupnička kuća odgodjena.

Beč, 25. lipnja. — Uslied velikih zapletaja, koje je pitanje talijanskog sveučilišta izazvalo, kao i radi oporbeneog stanovista Poljaka, te poradi prijetnja Slavena sa obstrukcijom, zastupnička je kuća odgodjena do 1. srpnja. Ovo je bilo jedino sredstvo, koje vladi preostajalo, da se izvuce barem privremeno iz vrlo težkog i zamršeneog položaja. Do ponovnog sastanka zastupničke kuće ministar Bienerth upustiti će se u pregovore sa parlamentarnim strankama, ne bi li našao kakova izlaza. Ne bude li stanoviste vlade onakovo kao i sad, sva je prilika, da će se parlament i u srpnju u istim prilikama naći.

Buna u Albaniji.

Carigrad, 25. lipnja. — Iz Soluna stiže viest o novoj žestokoj pobuni u Težkij i o vrlo ozbiljnoj bitci, koja se vodi između ustaša

i vojske. Tri hiljade Arbanasa, naime, pod vodstvom Jusufbega napadoše velikom žestinom na šest bataljuna vojske. Nenadana navala je iznenadila tursku vojsku. Borba se vodi sa obje strane upravo biesno te rek bi, da se je dosad prolila velika krv. Bitka još traje te turskoj vojsci nije još pošto za rukom potisnuti Arbanasa. Govori se o pojačanjima, koja ustaše očekuju. Porta čeka viesti, pak da i ona odašalje svježe čete.

Osuda u Hofrichterovoj parnici.

Beč, 25. lipnja. — Večeras će pasti osuda u parnici častnika Hofrichtera, koji je otrovao nekoliko svojih kolega. Novine, na temelju toga, što je Hofrichter opozvao svoje priznanje, javljaju, da će biti osudjen na dvadeset godina tamnice.

Oglasujte u „Hrvatskoj Rieči“.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drežga.

Dr. JURAJ BUIĆ
liječnik.

Supruga Luigija Buić rođ. Borlotti, sin Mirko i kćer Laura javljaju u ime svoje i ostale rodbine, prijateljima i znancima žalostnu viest, da je preminuo podkriepljen svetotajstvima sv. vjere danas u 11 sati pr. podne njihov ljubljani suprug, odnosno otac

Dr. JURAJ BUIĆ
liječnik.

Sprovod milog pokojnika uputiti će se dne 23. tek. mj. u 10 sati prije podne iz stojne kuće (Veslanović) u stolnu crkvu, a odatle na parobrod, koji će odvesti ostanke milog pokojnika do Starog Grada na Hvaru.

Spjelat, 21. lipnja 1910.

Posebne osmrtnice neće se razasijati.

Javna blagodarlost!

Težka bolest moja, koja je kroz punih trinaest godina slabila tjelesne i duševne moje sile, prošlih dana toliko se je pogoršala bila, da je mojemu životu mogao biti spas samo u dobro izvedenoj operaciji.

Pošto bijah prenesen na nosilima u mjestnu Pokrajinsku Bolnicu, plemeniti dr. Colombani, primarius iste Bolnice uz sudjelovanje čestitih svojih kolega: dr. Vranjicima, sekundariusa iste Bolnice i dr. Bozokya, ljekara na c. i k. ratnoj jagji „Schwarzenberg“, podvrgnuo me je teškoj operaciji, izvевši istu takovom vještinom, da sam ja poslije iste ne samo ostao živ, nego potpuno izliječen ostavio krevet nakon samo 12 dana ležanja.

Slaveći Boga na velikeo daru, ovim izrazjem svesrdnu i vječitu svoju blagodarlost radi svoga ozdravljenja gorepomenutoj visokoučnoj gospodi! Za njihov humani i trudni ali i blagotvorni rad na korist paćenika, kojih je ova bolnica prepuna, gospod Bog obdario ih dugim i člim zdravljem, srećom zemaljskom i duševnim spojtstvom!

U Šibeniku, 24. juna 1910.
Prota Ljubo Vlačić.

Oglas.

Prijamni ispiti ljetnog roka za I. razred c. k. realke u Šibeniku bit će dana 1. i 2. srpnja o. g. od 4 do 6 sati poslije podne, a upisivanje za I. razred 1. srpnja o. g. do 12 sati prije podne.

Učenici, koji žele da budu primljeni u I. razred, imaju donijeti: krštenicu, kojom će dokazati da su navršili desetu godinu života ili da će ju navršiti do 31. decembra 1910., a ako su pohagjali pučku školu, imaju prikazati i svjedocbu polaznicu.

Na prijarnom ispitu za I. razred zahijeva se:

a) iz nauka vjere — znanje, koje je propisano za prve četiri školske godine pučkih škola;

b) iz hrvatskoga ili srpskoga, kao nastavnog jezika: okretnost u čitanju, poznavanje pravilnoga oblikoslovlja i vještnina u razglašanju proste i raširene izreke, najglavnije o pravopisu i interpunkcijama, te njihova praktična uporaba u pismenoj zadaci, koja sastoji iz jedne kratke pripovijetke, basne ili diktata;

c) iz računice: četiri glavne vrsti računa cijelim brojevima pismeno i ustmeno.

Učenici koji dolaze u ovaj zavod, imaju plati:

1. za upisninu K 4-20
2. doprinos za učila „ 2—
3. doprinos za školske igre „ 2—

Ukupno K 8-20

Šibenik, 15. lipnja 1910.

Upraviteljstvo c. k. državne realke.

Na URSNOCU,
cijenu
težinu

Schicht-
sapun

treba kod kupovanja i savnjivanja sapuna paziti. Ni jedan sapun na svijetu ne nadilazi te težinosti.

10 kruna dnevno!

može svatko na lakhi način zaslužiti. Sa-
lijte Vašu adresu s poštanskom dopisnicom
na firmu: JAK. K. K. niig Beč, VII/3. Po-
štanski uređ 63.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano
K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se kod
„Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim
knjižarama.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Časti mi je javiti p. n. obćinstvu,
da sam objavljenu tvornicu pa-
pirnatih vrećica za trgovačku po-
rabu otvorio, te je podpuno pre-
ma zahtjevu uredio, time sam u
stanju u najkraće vrijeme najveću
količinu vrećica izraditi. Vrećice
izrađuju se u svim veličinama i
u svim bojama. Pošto je ovo u
nas prvo i jedino domaće pod-
uzeće ovakove vrste, nadamo se
za slavno, da će mi gg. potrošači
povjeriti svoje cijenjene naručbe,
koje će u potpunom redu i naj-
savjetnije izvršene biti.
Sa veleštovanjem

ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.

63

Prva parna tvornica
za bojadisanje, pranje i kemičko
čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA

Spljet, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao-
obično, oresna, za šetnju, kazališne plesove.
Osim toga zastave, prostirke, rukavice od
koje itd., raznim se sve u cjelini čisti se sa
strojem „UNIVERSAL“.
Isto tako parno bojadisanje gore navedenih
predmeta.
Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno
poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZANI
Glavna ulica.

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.
Pomoću najmodernijeg motora
proizvadjaju

Svake vrsti Od najboljeg marselskog griza Svake vrsti
ovog jestiva.

kao i od

Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:

IVAN ŠUPUK i brat
Šibenik.

15. XI. 10.

Foznata peštanska banka
traži u svim mjestim marljivo

Agente i zastupnike

za prodaju dozvoljenih sre-
ćaka i papira trajne vrijednosti.
Taj posao pruža veliku zaslu-
gu, vremenom i stalnu plaću!
Ponude imaju se slati na:
Efektenbank Budapest, V.,
Honvéd u. 4.

Zahtjevajte cjenike i prospekte!

Zecevi dobro ugojeni u težini od
15 klg. uz cijenu od 5 K
napried. Mlade životinje 1-50 K.

Svjetiljke koje same plin
radjaju, gore 80 puta jače od svieće.
Potrošak goriva 2 filira za sat. Cijena po-
čam od 7 K napried.

H. Schwab, Wien, Wimmergasse Nr. 1.

Liječničko-Zubarski Ambulatorijum

Dr. P. MATIĆ — Spljet

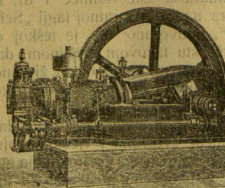
Liječnik za usta i zube

ordinira od 8—12 i 3—6

Vadjenje zubi bez boli pomoću lokalne anestezije. Zaliivanje porcelanom i „Astralom“ sa idealnim
efektom, zlatom, srebrnom itd. Umjetni zubi u kaučuku. Rabote u zlatu: „Brücken“, „Kronen“, „Stift-
zähne“ po najpovijeni sistemu.

7-10

BOTIČEVA ulica, kuća KATALINIĆ kod perivoja.

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja
upraviti sve upite.
Kuća Gutenberg,
EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahtjevajte cjenik besplatno i bez postarane.
Dopisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što:

motori na plin (gas), benzin,
žestu, kameno ulje, surovo
ulje za obrtničke, poljodjel-
ske i električne namještaje
snage.

Namještaje na mlarsvi plin (Sauganlage)
prodaje

Draždjanska
tvornica motora
na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik
Moritz-Bille, Dresden)
najveća specijalna tvornica
srednje Evrope.

Hrvatska

vjeresijska

banka

Podružnica

Šibenik.

Dionička glavnica

K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pričući K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel

prima uložke na knjižice i račun ko-
rentu u ček prometu; eskomptuje
mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja
vrednicima. Devize se preuzimlju naj-
kulantnije. Izplate na svim mjestima
tu i inozemstva obavljaju se brzo
i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica

kupuje i prodaje državne papire,
razlietnice, založnice, srečke, va-
lute, kupone. Prodaja srećaka na
obročno odplaćivanje. Osjerganje
proti gubitku kod žrdiebanja. Revi-
zija srećaka i vrednostnih papira
besplatno. Unovćenje kupona bez
odbitka.

Zalagaonica

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne
i srebrne predmete, drago kamenje
i t. d. uz najkulantnije uvjete.

128-54

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Podružnice:

Via Giulia br. 33.

Via Giulia br. 16.

Via Acquadotto br. 65.

Podružnice:

Via Barnera vecchia

br. 33.

Via Colonia br. 17.

S. Giovanni

di Guardicella

br. 871.

Telefon br. 1930.

Centrala: Via Giulia br. 20.

Telefon br. 1930.

Tekuci račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ured.

Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano
sudje, ocaikline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih stvari u ocaiklini, porculani.

Cijene umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalje se cijenici badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrđka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim
našim trgovcima.

26. II. 10.

Pozor!

Kod podružnice za Trst, Jstru i Dalmaciju

Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije cijene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg
živeža, brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, zelja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrđka je od novog ljeta uvela skont od 2% na svu robu bez razlike,
za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkot trgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku savez, patrioćna je dužnost svakog našeg trgovca.

Cjenike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vodja:

S. H. Škeri, Trst.

19. II. 10.